

СТАНОВИЩЕ

по конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ в професионално направление 2.1. Филология, научна специалност „Български език“ (диалектология), обявен в ДВ, бр. 7 от 20.01.2017 г. за нуждите на Секцията за българска диалектология и лингвистична география

Кандидат: доц. д-р Лучия Стефанова Антонова-Василева, Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“, БАН

Автор на становището: доц. д-р Марияна Христова Витанова, Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“, БАН

Единствен кандидат в обявения от ИБЕ „Проф. Л. Андрейчин“ конкурс е доц. д-р Лучия Стефанова Антонова-Василева. Представените материали напълно отговарят на количествените изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“. Л. Антонова-Василева е автор на 99 публикации – книги, речници, атласи, рецензии, хроники, персоналии и дигитални изследвания. Силно впечатление прави обемът на нейната научна продукция след хабилитирането ѝ през 2001 г. – една самостоятелна монография, една монография в съавторство, два речника в съавторство, две студии, 47 статии. Л. Антонова-Василева има забележително участие и в изработването на карти на българските диалекти. Тя е съавтор на три атласа (два международни) и една карта на диалектната делитба на българския език. Има две публикации в интернет с дигитално съдържание. Л. Антонова-Василева е съставител и редактор на 12 труда. Кандидатката е участвала с доклади в петдесет научни форума, от които 40 у нас и 10 в чужбина. Броят на регистрираните цитирания на публикациите ѝ у нас и в чужбина е 81. За монографичните ѝ изследвания (самостоятелни и в съавторство) са публикувани 10 рецензии и отзиви.

Л. Антонова-Василева е признат специалист в България и в чужбина. Тя е член на редакционната колегия на списание *Gwarł dził. Poznańskie towartwo przyjacił nauk*, на Комисията по диалектология при Международния комитет на славистите, на Комисията за славянски език на Международния комитет на Европейския лингвистичен атлас. Кандидатката е член на ОС на БАН и на НС на ИБЕ „Проф. Л. Андрейчин“, а през 2011 г.

е избрана за ръководител на Секцията за българска диалектология и лингвистична география.

Л. Антонова-Василева участва в 10 проекта на ИБЕ „Проф. Л. Андрейчин“, 4 от които ръководи, и на един на СУ „Св. Климент Охридски“. Два от проектите, по които е работила, са наградени.

Кандидатката има богат преподавателски опит като учител по български език и литература, лектор в НБУ по българска диалектология (2003-2005 г.), лектор по български език в Университета в Тирана и към посолството на Република България в Тирана, лектор в курсове за кандидат-студенти от български произход в Република Косово. Обучава докторанти към ЦО на БАН. Ръководила е специализанти от Румъния, Украйна и Русия. Научен ръководител е на една докторантка.

Л. Антонова-Василева има и разнообразна експертна дейност – автор е на становища и рецензии за дисертации, становища в помощ на държавни и обществени организации и институции, участник е в комисии за оценяване на учебници по БЕЛ към МОН.

Трябва да бъде отбелязана активната ѝ научнопопуляризаторска дейност. Автор е на 4 научно-популярни публикации. Участвала е в 25 радио- и телевизионни предавания.

Научните приноси на Л. Антонова-Василева са свързани преди всичко с българската диалектология. В продължение на 36 г. тя изследва българските диалекти на различни равнища – фонетика, фонология, морфология и морфонология, лексика, лексикография и лингвогеография. Голяма част от изследователската работа на Л. Антонова-Василева е насочена към изучаване, описание и анализ на българските говори извън държавните граници, които днес се намират в пределите на Албания, Косово и Северна Гърция. Материалът, върху който се опират изследванията ѝ, е събиран лично на терен, често при нелеки условия. Чрез своята събирателска и научна работа тя допринася за проучването и съхраняването на тези труднодостъпни по обективни причини говори.

Основният труд по конкурса е монографията *Диалектната система на с. Шицевец, Кукъска Гора – един говор на границите на българската граматика* (2016 г.). В него се разглеждат особеностите на български говор от крайния югозапад на българското езиково землище на територията на днешна Албания. Трудът съдържа кратки исторически сведения за възникването на селището, етническият състав на населението, преселническите движения и връзките с останалите части на българското езиково землище. Анализът на

фонологичната система на с. Шишевец в методологичен план се опира на теорията на Н. С. Трубецкой и фонологичните изследвания на българските диалекти на Ив. Кочев. Последователно са разгледани системите на вокализма и консонантизма и фонемните реализации на звуковете от всеки клас. Подробно е анализирана морфологичната система на говора. Особеното географско положение на диалекта на с. Шишевец и отсъствието на пряко влияние на книжовния език е причина за запазването на старинни диалектни особености, но и за проявата на вътрешно генерирани от системата тенденции. Безспорно достойнство на труда са паралелите на всички равнища, които авторката прави с останалите български говори, както и с някои славянски и балкански езици. Работата е написана въз основа изключително богат и разнообразен автентичен теренен материал, събран лично. Включените образци от говора са разнообразни в тематично отношение и представят бита, обичаите и традициите на българското население, което е още един принос на труда.

Многобройните статии на Л. Антонова-Василева разглеждат разнообразни фонологични, акцентни и морфологични проблеми. Предмет на изследване са застъпниците на старобългарските гласни в българските говори от Албания, процесите на палатализацията на съгласните, акцентните особености при словоизменението на имената, особеностите при реализацията на бройната форма и наличието на архаични форми при числителните имена от типа *обоица*, *двенице*, *тринеце*, мястото на инфинитива в българските диалекти от областта Гора, разпространението на формите на простите минали времена и проучването на формалните и семантичните особености на конструкциите за минало неопределено време, ролята на акцента при оформянето на опозицията по вид при глаголната система, перфективацията и вторичната имперфективация при диалектните глаголи и т.н.

Л. Антонова-Василева е съавтор на два диалектни речника. *Речник на българските говори в Южните Родопи* (в съавторство с Г. Митринов, 2011 г.) е първият завършен диалектен лексикографски труд, изработен по специална компютърна програма, с помощта на която всички регистрирани словоформи и лексикални значения се обединяват към един основен вариант.

Кратък речник на диалектните думи (Към учебната литература) (в съавторство със С. Керемидчиева, 2001 г.) включва диалектни лексеми, срещащи се в литературата, изучавана в българското училище. Предложени са решения за представянето на

фонетичните и словообразователните варианти на лексемите, многозначността и омонимията в речник с материал от различни български говори.

Чрез статиите в областта на диалектната лексикология Л. Антонова-Василева дава своя принос в разработването на проблемите за многозначността на диалектно равнище, за оформянето на семантични редове от диалектни лексеми, групирани по различни признаци, за пътищата на диалектната диференциация.

Л. Антонова-Василева е един от създателите на фундаменталния труд *Български диалектен атлас. Обобщаващ том*. В излезлия през 2016 г. четвърти том *Морфология* тя участва като автор на 15 карти и редактор на 45 карти . Трудът представя основните типологични черти на българския език на морфологично равнище и е принос в българската лингвогеография.

Кандидатката е съавтор на *Карта на диалектната делитба на българския език*, която има и втори дигитален вариант. Картата разкрива диалектното членение на българския език и е предназначена не само за научните среди, а и за по-широк кръг ползватели.

Висока оценка заслужава работата на Л. Антонова-Василева в международния проект *Европейски лингвистичен атлас*, като тя е и ръководител на българския екип. Кандидатката участва в подготовката на материалите от българските диалекти, проучва и разработва проблеми, свързани с балканските и романските езици, което изисква добра езикова и езиковедска подготовка. В рамките на работата по този проект участва в изработването и публикуването на легендата, коментара и картата за *Названия за овчар*, както и в работата по картата за *Названия за ръж*. Л. Антонова-Василева е активен участник и в работните заседания на Международната комисия за *Европейския лингвистичен атлас*.

Редица публикации на кандидатката разглеждат в съпоставителен план общото и специфичното в явленията от българските диалекти и славянските, балканските и романските езици. Особено внимание се обръща на словенския език. Интересът на Л. Антонова-Василева към словенския език е резултат от участието ѝ в двустранния колективен проект със Словенската академия на науките *Електронен модел за съпоставително изследване на българския и словенския език на диалектно равнище*. В публикациите на кандидатката се разглеждат лексикалните и словообразователните паралели в диалектите на двата езика, значението на електронния модел за изследване близостта и различията между

близкородствени езици, като се правят и съпоставки с контактните за български и словенски неславянски езици.

Л. Антонова-Василева работи активно съвместно с Л. Минкова при езиковото проучване и издаването на ръкописното наследство на български книжовници като Константин Миладинов и Марко Цепенков. Тя участва в създаването на електронен архив за сборника *Веда Словена*. В свои статии кандидатката обнародва данни за съвременното състояние на диалекта на с. Бобошица, Корчанско въз основа на писмени текстове.

Отделни статии на кандидатката са посветени на речевото поведение на българите в Албания – на случаите на езикова интерференция в речта на най-младите носители на българските диалекти, езикови формули при среща и раздяла, специфични форми на езикова комуникация в малките населени места.

В свои публикации Л. Антонова-Василева разглежда проблема за разграничаването на език и диалект, за езиковото и националното самоопределяне, за единството на българския език на диалектно равнище.

Заключение

Многобройните научни публикации, както и цялостната работа на доц. д-р Л. Антонова-Василева заслужават висока оценка. Научните ѝ приноси може да бъдат обобщени в няколко основни направления – описателна диалектология, диалектна лексикология и лексикография, лингвогеография, изследване на българските диалекти в съпоставителен план, проучване и издаване на писмени паметници и документи с диалектен характер, социолингвистични проучвания. Тя е добре подготвен и задълбочен изследовател, активен участник в научния живот на ИБЕ „Проф. Л. Андрейчин“ и на БАН, притежава организаторски качества и умение да предава натрупания опит и знания на по-младите колеги. Смятам, че кандидатурата на доц. д-р Л. Антонова-Василева напълно отговаря на изискванията за заемането на академичната длъжност „професор“ и ще гласувам положително.

3.05.2017 г.

доц. д-р Марияна Витанова